

**Bryssel den 14 juli 2026
(OR. en)**

11867/26

**EDUC 331
SOC 493
EMPL 277
JEUN 196
COMPET 955
ECOFIN 1005**

FÖLJENOT

från:	Europeiska kommissionens generalsekreterare, undertecknat av Martine DEPREZ, direktör
inkom den:	10 juli 2026
till:	Thérèse BLANCHET, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	COM(2026) 363 final
Ärende:	RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET om genomförandet av rådets rekommendation om yrkesutbildning för hållbar konkurrenskraft, social rättvisa och motståndskraft 2020/C 417/01

För delegationerna bifogas dokument – COM(2026) 363 final.

Bilaga: COM(2026) 363 final

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 10.7.2026
COM(2026) 363 final

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET

**om genomförandet av rådets rekommendation om yrkesutbildning för hållbar
konkurrenskraft, social rättvisa och motståndskraft 2020/C 417/01**

{SWD(2026) 181 final}

1. Inledning – rapportens syfte, omfattning och metod

Det europeiska samarbetet kring yrkesutbildning i enlighet med artiklarna 165 och 166 i EUF-fördraget har spelat en viktig roll under årens lopp. I rådets rekommendation om yrkesutbildning för hållbar konkurrenskraft, social rättvisa och motståndskraft från 2020 (*rådets rekommendation om yrkesutbildning*) beskrivs en yrkesutbildningsvision med relevanta långsiktiga reformprinciper. Osnabrückförklaringen, som antogs i november 2020 som ett led i Köpenhamnsprocessen, kompletterade rådets rekommendation om yrkesutbildning med mer konkreta och kortsiktiga åtgärder både på nationell nivå och på EU-nivå. Syftet var särskilt att modernisera yrkesutbildningen genom att skyndsamt anpassa den till arbetsmarknadens behov, göra utbildningsvägarna mer flexibla och förbereda de studerande för den gröna och den digitala omställningen. EU:s politiska yrkesutbildningsram för perioden 2020–2025 fastställs i rådets rekommendation om yrkesutbildning och i Osnabrückförklaringen samt i andra strategiska dokument och strategier som handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter, den europeiska kompetensagendan, det digitala decenniet och det europeiska området för utbildning.

I rådets rekommendation om yrkesutbildning ingår följande prioriteringar:

- Att yrkesutbildningen ska vara flexibel i fråga om anpassning till förändringar på arbetsmarknaden.
- Att flexibilitet och utvecklingsmöjligheter ska vara själva kärnan i yrkesutbildningen.
- Att yrkesutbildningen ska vara en drivkraft för innovation och tillväxt och en förberedelse inför en digital och en grön omställning och för yrken inom områden där det råder hög efterfrågan.
- Att yrkesutbildningen ska vara ett attraktivt val baserat på ett modernt och digitaliserat tillhandahållande av utbildning/kompetens.
- Att yrkesutbildningen ska främja lika möjligheter.
- Att yrkesutbildningen ska bygga på en kultur av kvalitetssäkring.

Prioriteringarna i rådets rekommendation om yrkesutbildning ingår i ett bredare politiskt sammanhang där yrkesutbildning kopplas samman med sysselsättning, ekonomisk utveckling och konkurrenskraft, ofta genom en sektorsuppdelad strategi. I 2026 års rapport om den inre marknaden och konkurrenskraften¹ framhålls uttryckligen att kompetensutveckling måste främjas, bland annat genom yrkesutbildning, för att åtgärda arbetskraftsbristen. Sedan 2020 har bristen på arbetskraft och kompetens förvärrats i branscher med koppling till yrkesutbildningsprogram inom byggnation, transporter, hälso- och sjukvård, tillverkning, ren teknik och försvar, vilket ger yrkesutbildningen en ännu viktigare roll i att tillhandahålla den kompetens som behövs på arbetsmarknaden. I alla branscher finns kompetensrelaterade problem som av små och medelstora företag pekats ut

¹ Europeiska kommissionen (2026), *2026 års rapport om den inre marknaden och konkurrenskraften*, på: https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/2026-annual-single-market-and-competitiveness-report_sv.

som ett hinder för tillväxt, och yrkesutbildningen är mycket viktig för att förse europeiska företag med den kompetens som krävs för att de ska bli framgångsrika.

Enligt Euresrapporten från 2024 om brist och överskott på arbetskraft krävs yrkeskvalifikationer för nio av tio av de största bristyrkena i EU². Vikten av yrkesutbildning tas därför upp inom flera av EU:s politikområden. Yrkesutbildningsprogram och lärlingsutbildningar är oerhört viktiga för sektorsspecifika kompetensstrategier inom ramen för kompetenspaktens på områden som tillverkning, byggnation, turism och hållbar energi samt inom de digitala sektorerna³. På liknande sätt anordnas aktiviteter inom [den europeiska alliansen för lärlingsutbildning](#) för att stödja ekonomiska sektorer (t.ex. byggnation, turism och hotell- och restaurangverksamhet, omvårdnad/långvarig vård och omsorg), i syfte att främja och stärka sektorsspecifika program för lärlingsutbildning.

I 2025 års meddelande om kompetensunionen⁴ och rådets rekommendation om Europeiska unionens humankapital från 2026⁵ betonas att yrkesutbildningssystem som är nära kopplade till arbetsmarknadens behov är av avgörande vikt för att kompetensglappen ska kunna åtgärdas. I 2025 års giv för en ren industri⁶ nämns behovet av att ta itu med kompetensbristen inom viktiga sektorer för att stödja omställningen till en koldioxidsnål ekonomi. Den sjunde åtgärden inom den europeiska strategin för bostadsbyggande, som ingår i bostadspaketet⁷, är att öka tillgången till kvalificerad arbetskraft i byggbranschen, bland annat genom att stödja partnerskap mellan universitet, anordnare av yrkesutbildning, företag, arbetsmarknadens parter och institutioner för tillämpad forskning. I meddelandet *Nya europeiska Bauhaus* från 2025 tillkännagavs också att lärlingsplatser och yrkesutbildning riktad mot unga skulle stödjas⁸. I handlingsplanerna för fordonsindustrin, för stål och metaller samt för den kemiska industrin lyfter man också fram vikten av kompetens och den sociala dimensionen för att säkra konkurrenskraften inom dessa sektorer. Yrkesutbildning bidrar dessutom till målen i förordningen om nettonollindustrin, medan nettonollindustriakademierna⁹ hjälper yrkesutbildningen att anpassa sig till teknisk innovation och öka konkurrenskraften, bland

² Svetsare och gasskärare, sjuksköterskor med särskild kompetens, kockar, installations- och serviceelektriker, VVS-montörer, lastbils- och bussförare, plåtslagare, verktygsuppsättare och operatörer inom metallindustrin, slaktare, fiskhandlare och personer inom livsmedelsberedning.

³ Europeiska kommissionen (inget datum) *Industrial ecosystems and partnerships*. Kompetenspaktens på: https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships_sv.

⁴ Europeiska kommissionen (inget datum), "Kompetensunionen", på: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/union-skills_sv.

⁵ Europeiska unionens råd (2026), "Åtgärder mot kompetensbristen: rådet antar rekommendation om humankapital", på: <https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2026/03/09/tackling-the-skills-shortage-council-adopts-recommendation-on-human-capital/>.

⁶ Europeiska kommissionen (inget datum), "Given för en ren industri", på: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/clean-industrial-deal_sv.

⁷ Europeiska kommissionen (inget datum), "EU-planen för bostäder till överkomlig kostnad", på: https://housing.ec.europa.eu/european-affordable-housing-plan_sv.

⁸ Europeiska kommissionen (inget datum), "Nya europeiska Bauhaus – från vision till genomförande", på: https://new-european-bauhaus.europa.eu/new-european-bauhaus-vision-implementation_sv.

⁹ Europeiska kommissionen (inget datum), information om industriella ekosystem och främjande av EU:s konkurrenskraft genom partnerskap på: <https://ec.europa.eu/newsroom/growth/items/823315/sv>.

annat genom att utveckla utbildningsprogram som utformas tillsammans med industrin inom specifika sektorer.

Mot denna politiska bakgrund beskrivs i denna rapport de reformer och åtgärder som medlemsstaterna har genomfört till följd av antagandet av rådets rekommendation om yrkesutbildning. Rapporten syftar inte till att utvärdera några åtgärder eller reformer eller till att bedöma deras effekter. Syftet är snarare att ge en översikt över relevanta åtgärder fem år efter antagandet av rådets rekommendation om yrkesutbildning, i enlighet med artikel 36 i rekommendationen, utifrån uppgifter som finns tillgängliga på nationell och europeisk nivå och den årliga övervakning som utförs av Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop). Sedan 2020 har Cedefop och Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen (ETF) på ett integrerat sätt övervakat prioriteringarna i rådets rekommendation om yrkesutbildning och Osnabrückförklaringen, vilket föreslogs av Europeiska kommissionen och godkändes av rådgivande kommittén för yrkesutbildning. Rapporten bygger till stor del på denna övervakning och medlemsstaternas nationella genomförandeplaner, som utarbetades efter antagandet av rådets rekommendation om yrkesutbildning¹⁰. Medlemsstaternas nationella genomförandeplaner utarbetades 2022 och beskriver den verksamhet som de ska bedriva för att främja EU:s prioriteringar för yrkesutbildning under de efterföljande åren. Rapporteringen rör till största delen den verksamhet som genomförts i medlemsstaterna.

Rapporten har sammanställts av kommissionen och bygger på omfattande kontakter med medlemsstaterna i den rådgivande kommittén för yrkesutbildning samt statistik, i synnerhet om situationen i fråga om de tre kvantitativa målen i rådets rekommendation om yrkesutbildning. Rapporten underbyggs dessutom av flera policydokument och studier. Den tar även upp de åtgärder som vidtagits EU-nivå för att stödja medlemsstaternas ansträngningar för att modernisera yrkesutbildningssystemen och innehåller uppgifter om genomförandet av åtgärder och reformer som stöds och finansieras av EU. Mer detaljerade upplysningar finns i det åtföljande arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar.

Denna rapport utgör viktigt underlag till den kommande europeiska strategin för yrkesutbildning, som tillkännagavs i meddelandet om kompetensunionen av den 5 mars 2025. Den nyligen antagna Herningförklaringen (*Herning Declaration on attractive and inclusive vocational education and training for increased competitiveness and quality jobs 2026–2030*), som ska skapa en attraktiv och inkluderande yrkesutbildning för ökad konkurrenskraft och kvalitetsanställningar för perioden 2026–2030, och den kommande europeiska strategin för yrkesutbildning kommer, tillsammans med rådets befintliga rekommendation om yrkesutbildning, att utgöra EU:s nya politiska ram för yrkesutbildning efter 2025.

2. Situationen vad gäller uppnåendet av de tre kvantitativa målen

¹⁰ Alla EU-medlemsstater utom Tjeckien och Irland har tagit fram en nationell genomförandeplan som offentliggjorts på kommissionens webbplats.

För att övervaka genomförandeprocessen fastställdes i rådets rekommendation om yrkesutbildning kvantitativa mål för deltagande i arbetsplatsförlagt lärande, andelen utexaminerade från en yrkesutbildning som fått anställning och rörlighet inom yrkesutbildningen i form av genomsnittsvärden för EU som ska uppnås gemensamt av medlemsstaterna senast 2025.

Enligt de senaste uppgifterna är de genomsnittliga siffrorna i EU som följer:

1. Andelen nyutexaminerade från yrkesutbildning i åldern 20–34 år som deltagit i arbetsplatsförlagt lärande låg på **66,0 % 2025¹¹** och överskred därmed **målet på 60 %**.
2. Andelen utexaminerade från yrkesutbildning i åldern 20–34 år som fått anställning uppgick till **80,2 % 2025¹²**, vilket är nära **målet på 82 %**.
3. Målet för rörlighet inom yrkesutbildningen låg på **2,1 % 2021**, vilket var långt ifrån det **mål på 8 % för 2025** som fastställdes i rådets rekommendation om yrkesutbildning. I rådets rekommendation *Europa på väg* från 2024 fastställdes ett nytt mål på 12 % som ska uppnås senast 2030 (liksom en bredare uppsättning utbyteserfarenheter). Enligt den senaste uppskattningen från 2023 låg siffran på 5,3 %¹³.

Hur väl målen uppnås och utvecklingen över tid varierar avsevärt mellan länderna.

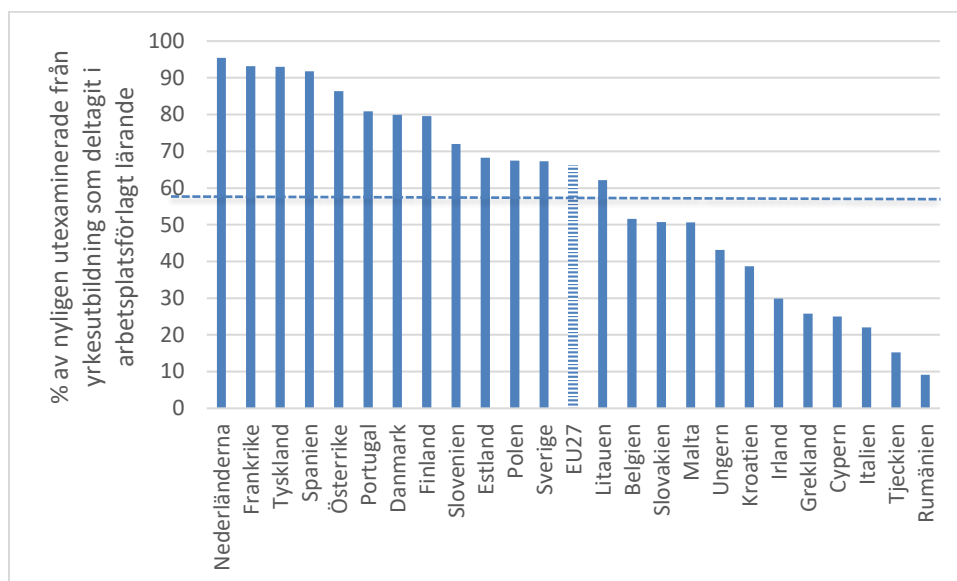
Trots att målet för arbetsplatsförlagt lärande har uppnåtts på EU-nivå har länderna lyckats olika väl med att höja nivån på deltagande i arbetsplatsförlagt lärande (diagram 1). Även om länder som Nederländerna (95,4 %), Frankrike (93,2 %) och Tyskland (93,0 %) redan överskrider målet för arbetsplatsförlagt lärande betydligt, ligger andra länder – som Rumänien (9,1 %), Tjeckien (15,2 %) och Italien (22,0 %) – fortfarande långt under riktmärket.

¹¹ Eurostat (EU:s arbetskraftsundersökning), [Exposure of VET graduates to work-based learning \(tps00215\)](#).

¹² Eurostat (EU:s arbetskraftsundersökning), [Employment rates of young persons not in education and training by educational attainment level and years since completion of highest level of education \(edat_ifse_24\)](#).

¹³ Kommissionens beräkningar på grundval av uppgifter från resultattavlan för Erasmus+ som hämtades i juni 2025.

Diagram 1. Deltagande i arbetsplatsförlagt lärande för utexaminerade från yrkesutbildning, 2025

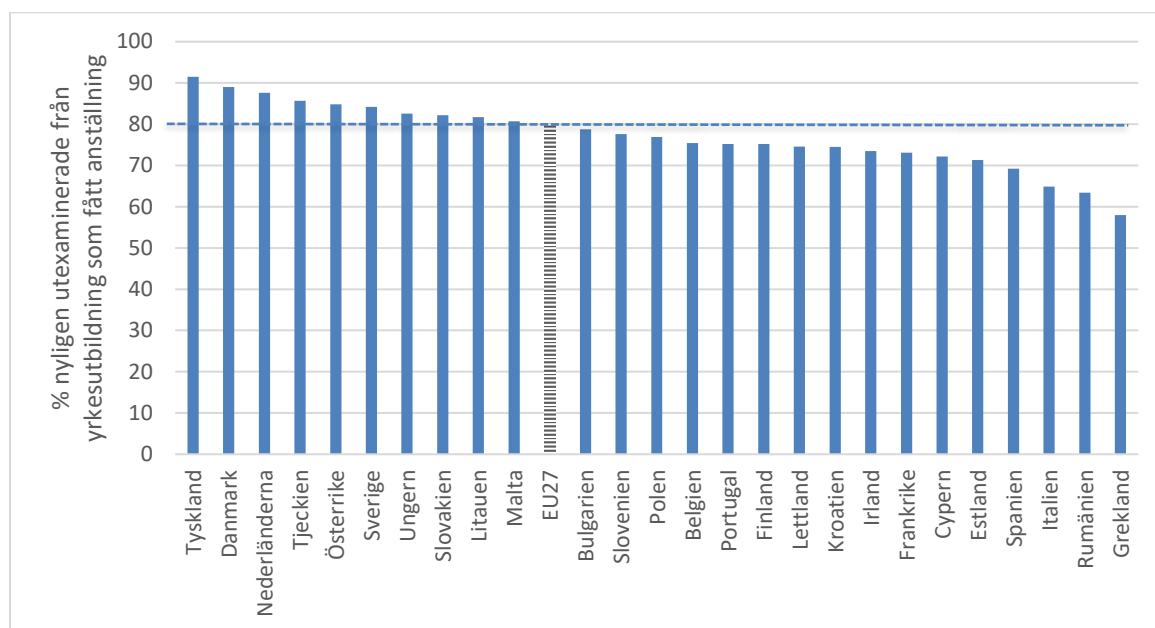
Källa: Eurostat (EU:s arbetskraftsundersökning), [Exposure of VET graduates to work-based learning \(tps00215\)](#).

Anmärkning: Länderna förtecknas i fallande ordning baserat på uppgifter för 2025. Tillförlitligheten är låg för Tyskland, Spanien, Polen, Malta, Ungern, Irland och Cypern. Uppgifter saknas för Bulgarien, Lettland och Luxemburg.

Länderna har gjort varierande framsteg mot målet om andelen utexaminerade från yrkesutbildning som fått anställning (diagram 2). I de fall då framsteg har gjorts kan det förklaras av faktorer som bättre anpassning av yrkesutbildningsprogrammen till arbetsmarknadens behov, att arbetsmarknadens återhämtning på senare år lett till en hög efterfrågan på yrkesutbildningsprofiler¹⁴ samt demografiska förändringar. En kraftig ökning mellan 2021 och 2023 (från 76,0 % till 80,9 %) följdes av en liten minskning och stabilisering under de efterföljande åren, för att nå 80,2 % 2025. Detta mönster tyder på att det har varit särskilt svårt för ungdomar, även dem som utexaminerats från yrkesutbildning, att ta klivet in på arbetsmarknaden efter sina studier i ett läge då sysselsättningsgraden överlag ökat långsammare.

¹⁴ Europeiska kommissionen (2025), *Education and training monitor 2025: Comparative report*, Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, på: <https://op.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/30c1ccaa-bfdd-11f0-a612-01aa75ed71a1>.

Diagram 2. Sysselsättningen bland nytexaminerade från yrkesutbildning, 2025

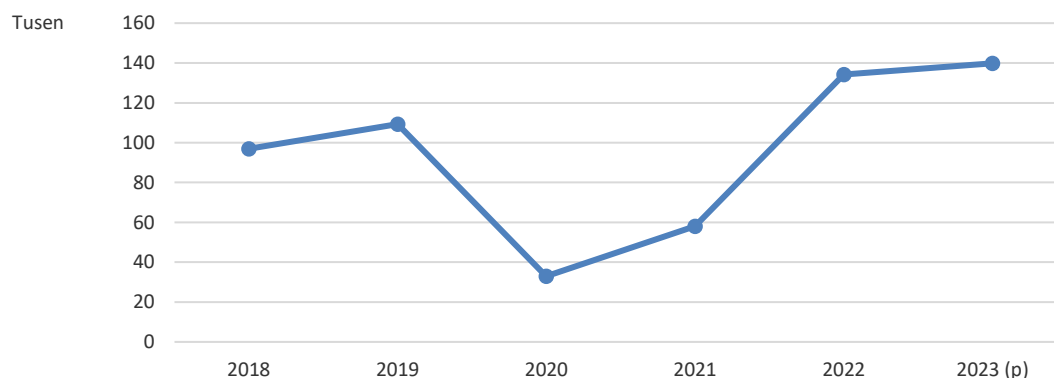

Källa: Eurostat (EU:s arbetskraftsundersökning). [Employment rates of young persons not in education and training by educational attainment level and years since completion of highest level of education \(edat_ifse_24\)](#).

Anmärkning: Indikatorn visar den andel 20–34-åringar som inte längre deltar i yrkesutbildning, och som tog examen 1–3 år tidigare från en yrkesutbildning på gymnasienivå eller eftergymnasial nivå utanför universitets- och högskolesystemet, som har fått en anställning. Länderna visas i fallande ordning baserat på siffrorna för 2024. Uppgifterna för Malta, Bulgarien, Slovenien och Cypern har låg tillförlitlighet. Uppgifter saknas för Luxemburg. Definitionen skiljer sig åt mellan Frankrike och Spanien.

Det är fortfarande svårt att nå målet om rörlighet inom yrkesutbildning när det gäller utbyteserfarenheter för utexaminerade från yrkesutbildning på medelhög nivå. Rörlighetsgraden på EU-nivå uppgick till 5,3 % och 140 000 utbyten 2023 (diagram 3). Det är en liten ökning jämfört med året innan, då siffran låg på 5,0 % och 134 000 utbyten. Detta är emellertid fortfarande långt från det mål på 12 % 2030 som fastställdes i rådets rekommendation *Europa på väg* från 2024.

Diagram 3 – Antalet slutförda utbyten för studerande på yrkesutbildning, 2023

Källa: Kommissionens beräkningar på grundval av uppgifter från resultattavlan för Erasmus+ som hämtades i juni 2025. Anmärkning: Uppgifterna avser antalet studerande på yrkesutbildning på medelhög nivå som deltagit i

ett utbyte utomlands som inleddes under referensperioden och som rapporterats i resultattavlan för Erasmus+. På grund av övergången mellan det gamla och det nya Erasmus+-programmet är uppskattningar för 2022 och 2023 endast tillgängliga på EU-nivå och omfattar prognoser baserade på historiska uppgifter. Uppgifterna för 2023 är preliminära.

Detta kan delvis förklaras av budgetbegränsningar på europeisk och nationell nivå. Den tillgängliga budgeten för Erasmus+ täckte till exempel endast 57 % av efterfrågan på rörlighet för studerande och personal under 2024, vilket är en lägre procentandel jämfört med tidigare år på grund av det större antalet ansökningar¹⁵. I det arbetsdokument från kommissionens avdelningar som åtföljde rekommendationen *Europa på väg* betonades också särskilda utmaningar som påverkar viljan att resa utomlands, såsom de studerandes låga ålder och psykologiska hinder som begränsar deras förmåga att tillbringa tid utomlands. Strukturella hinder med koppling till nationella bestämmelser och administrativa begränsningar minskar också rörligheten inom yrkesutbildningen. Trots dessa utmaningar skulle det med den nuvarande efterfrågenivån redan vara möjligt att göra stora framsteg mot att nå målet om rörlighet inom yrkesutbildning. Vissa medlemsstater uppvisar också lovande resultat. År 2024 låg till exempel den övergripande rörlighetsgraden bland 16–25-åringar som deltog i grundläggande yrkesutbildning i Finland på 9 %, efter att en ny verksamhet för gruppbyten inom yrkesutbildning lanserats inom ramen för Erasmus+-programmet¹⁶.

3. Medlemsstaternas framsteg i genomförandet av rekommendationen

3.1 Allmänna utmaningar vid genomförandet av yrkesutbildningsreformer

Vid en analys av genomförandet av yrkesutbildningsprioriteringarna i EU-medlemsstaterna framkom att det finns vissa generella institutionella, finansiella och kulturella hinder som står i vägen för framsteg inom yrkesutbildningssystemen. Vissa övergripande utmaningar hindrar eller bromsar en flexibel anpassning till förändringar på arbetsmarknaden. Ansvaret för yrkesutbildning, kompetenshöjning och omskolning är ofta utspritt på flera ministerier, institutioner och förvaltningsnivåer och kräver robusta ramar och åtgärder för samordning. Sådana saknas ofta, och även när de finns kan de vara ineffektiva. Den exakta institutionella strukturen skiljer sig åt i de olika länderna, men ansvaret för yrkesutbildning delas mellan ministerierna för utbildning, arbetsmarknad/sysselsättning/sociala frågor samt ekonomi/industri. I kombination med tungrodda och långdragna byråkratiska processer och motstånd mot förändringar kan ett fragmenterat och osamordnat arbete fördröja reformer och innovation och begränsa flexibiliteten i anpassningen till föränderliga utmaningar.

Kompetensinventering är en viktig del av yrkesutbildningsstyrningen, men endast ett fåtal länder gör investeringar på detta område, vilket begränsar möjligheten att anpassa sig till snabba arbetsmarknadsförändringar. Det krävs mer koncentrerade insatser för att utveckla system för kompetensinventering som även omfattar systematisk uppföljning av

¹⁵ Uppgifter från resultattavlan för Erasmus+ (november 2025).

¹⁶ Cedefop (2025) *Finland: VET learner mobility on the rise* på: <https://www.cedefop.europa.eu/sv/news/finland-vet-learner-mobility-rise>.

utexaminerade för politik och kvalitetssäkring på yrkesutbildningsområdet¹⁷. Länderna håller visserligen på att inrätta eller utveckla ramar och processer för kvalitetssäkring, i linje med principerna för den europeiska referensramen för kvalitetssäkring av yrkesutbildning (Eqavet), men kvalitetssäkringen av arbetsplatsförlagt lärande och lärlingsutbildningar inom grundläggande yrkesutbildning befinner sig fortfarande i utvecklingsfasen. Dessutom visar forskning att skillnaderna mellan industrins framsteg och rigiditeten i de befintliga läroplanerna utgör ett betydande hinder för integreringen av digitala och gröna färdigheter i yrkesutbildningen¹⁸.

Inom yrkesutbildningssystemen finns ihållande och föränderliga kapacitetsbegränsningar vad gäller undervisnings- och utbildningspersonalen. Det beror delvis på de lägre lönerna och den lägre statusen för yrkeslärar- och yrkesutbildarprofessionen¹⁹ liksom på den press som en åldrande lärarkår leder till²⁰. Enligt Cedefop känner endast en av två yrkeslärare att deras skola stöder dem när det gäller att delta i fortbildning²¹. Denna brist på stöd hindrar lärarna från att genomföra nya läroplaner på ett ändamålsenligt sätt, undervisa i nya färdigheter såsom digitala eller gröna färdigheter och införa innovativa pedagogiska metoder, inklusive sådana som bygger på avancerad teknik som virtuell verklighet eller artificiell intelligens (AI).

De finansiella resursernas tillgänglighet och hållbarhet är ett annat problem. Många initiativ (t.ex. yrkeskunskapscentrum) som är tänkta att modernisera yrkesutbildningen och utveckla innovativa strategier är starkt eller helt beroende av EU-finansiering och har ingen tillgång till långsiktig finansiering efter det att EU-finansieringen upphör.

För perioden 2021–2027 anslås en preliminär budget på 400 miljoner euro inom Erasmus+-programmet till inrättande och utveckling av yrkeskunskapscentrum. Det är ett europeiskt flaggskeppsinitiativ som ska stärka och utveckla de europeiska yrkesutbildningssystemen och visar på ett starkt engagemang för spetskompetens inom yrkesutbildning i hela EU.

Enligt programplaneringen beräknas finansieringen av investeringar, infrastruktur och reformer av utbildnings- och kompetenspolitiken, inklusive yrkesutbildning – utöver Erasmus+ – uppgå till 62,2 miljarder euro vid sidan av nationell medfinansiering i EU-

¹⁷ Endast BE-NL, CY, EE, FR, HR, HU, LV, MT, PL, RO, SI och SK inkluderar och rapporterar om framstegen när det gäller åtgärder för att utveckla system för kompetensinventering, inklusive uppföljning av utexaminerade, i sina nationella genomförandeplaner.

¹⁸ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J. m.fl. (2025), *Supporting the digital transformation of vocational education and training*, Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå på: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

¹⁹ Enligt Cedefops pilotstudie EVTS, där en enkät skickades ut till europeiska yrkeslärare, anser bara omkring 9 % av dessa att deras yrke värdesätts. Forskning från OECD (2020), *Education at a Glance 2020: OECD Indicators*, visar också att yrkeslärare i genomsnitt tjänar närmare 11 % mindre än andra högskoleutbildade arbetstagare.

²⁰ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J. m.fl. (2025), *Supporting the digital transformation of vocational education and training*, Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå på: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

²¹ Psifidou, I., Papazoglou, M. och Pouliakas, K. (2025), [Europe's first survey for VET teachers: Listening, learning, acting.](#)

medlemsstaterna under perioden 2021–2027. Här ingår EU-bidrag på 40,4 miljarder euro från Europeiska socialfonden+ (ESF+) och 12,1 miljarder euro från Eruf (inklusive Interreg), varav 8,6 miljarder euro i EU-bidrag.

Stereotyper och den seglivade allmänna uppfattningen om yrkesutbildning som mindre värdefull fortsätter att begränsa yrkesutbildningens attraktionskraft och antalet inskrivningar. Till exempel visade OECD:s översyn av yrkesutbildningssystemen från 2023 att 70 % av dem som intervjuades ser yrkesutbildning som något som enbart handlar om manuellt arbete, trots de generellt goda arbetsmarknadsresultaten för dem som studerat på yrkesutbildning och trots de många olika arbetstillfällen som yrkesutbildning nu leder till. Särskild Eurobarometer 569 om yrkesutbildningens attraktionskraft (ännu ej offentliggjord) visar också att 50 % av EU-invånarna visserligen skulle rekommendera yrkesutbildning till en ung person innan han eller hon börjar gymnasiet, men 75 % instämde i att studieförberedande gymnasial utbildning i deras land ses som mer positivt än grundläggande yrkesutbildning. Vissa länder försökte främja jämställdhet, men det finns mindre belägg för könsinkludering och motverkande av könsstereotyper när det kommer till yrkesval, beroende på nationella sammanhang och behov. Vuxnas deltagande i fortsatt yrkesutbildning hindras av liknande stereotyper som de som nämns ovan, liksom av den begränsade medvetenheten om de möjligheter som står till buds.

Internationalisering och rörlighet, som skulle kunna öka innovationen och yrkesutbildningens attraktionskraft, växer i viss mån²², men situationen är fortfarande fragmenterad och möjligheterna till rörlighet är underutvecklade²³. I studier uppger utexaminerade från yrkesutbildning som har deltagit i utlandsutbyten att de färdigheter de förvärvat utomlands kommit till nytta i deras karriär och gör dem mer anställningsbara²⁴. Enligt Cedefop gör dessutom internationella möjligheter (inklusive rörlighet) yrkesutbildningar mer attraktiva²⁵. Rörligheten för yrkesutbildningspersonal, såsom lärare, utbildare och yrkesvägledare, är mindre utvecklad än för studerande. Enligt rapporteringen genomförs visserligen en del initiativ och projekt, men internationaliseringen är fortfarande ojämn och dåligt införlivad i de nationella yrkesutbildningssystemen, trots dess strategiska betydelse för attraktionskraft och spetskompetens enligt rådets rekommendation om yrkesutbildning.

3.2 Övergripande bedömning av framsteg och prioriterade områden för framtiden

EU-medlemsstaterna har gjort stora framsteg när det gäller de gemensamma prioriteringar som fastställdes i rådets rekommendation om yrkesutbildning och som

²² Endast AT, CY, DE, DK, EE, EL, HR, LV, PT och PL rapporterar att de har inkluderat åtgärder för att öka internationaliseringen i sina nationella genomförandeplaner.

²³ Endast AT, BE-NL, DE, DK, FR, HR, LT, LV, MT, NL och PL rapporterar att de har inkluderat åtgärder för att öka rörligheten för studerande och personal i sina nationella genomförandeplaner.

²⁴ Fassl, A., Kirsch, M., Pachocki, M. och Zabko, O. (2020), *Tracing VET graduates with foreign mobility experience*, Warszawa: Foundation for the Development of the Education System (FRSE), på: <https://erasmusplusresearch.eu/research/tracing-vet-graduates-foreign-mobility-experience>.

²⁵ Cedefop (inget datum), "VET mobility prospects increases VET attractiveness", på: <https://www.cedefop.europa.eu/sv/tools/vet-toolkit-tackling-early-leaving/resources/vet-toolkit-upskilling-pathways/best-practices/vet-mobility-prospects>.

bekräftats i de nationella genomförandeplanerna. Trots yrkesutbildningens avgörande roll när det gäller att ta itu med problem kring inkludering och utmaningar på arbetsmarknaden – bland annat bristen på arbetskraft och kompetens, den åldrande arbetskraften samt behovet av att säkerställa en rättvis grön och digital omställning – kvarstår vissa utmaningar. Detta undergräver fortsatt yrkesutbildningens förmåga att driva på inkluderande och hållbar tillväxt och konkurrenskraft. En annan viktig fråga som begränsar yrkesutbildningens bidrag till ekonomisk tillväxt är de ihållande bristerna i tillgången till och resultaten av yrkesutbildning, vare sig det rör sig om att säkerställa könsinkludering, stödja utsatta grupper effektivt eller öka deltagandet i livslångt lärande.

Medlemsstaterna har gjort mycket för att skapa flexibla och motståndskraftiga yrkesutbildningssystem som kan anpassas till snabba förändringar på arbetsmarknaden (prioritering 1), men vissa utmaningar kvarstår. Framstegen har främst handlat om modernisering av standarder, läroplaner och program inom yrkesutbildningen, i syfte att skapa balans mellan yrkesmässig kompetens och nyckelkompetenser, med särskilt fokus på systematisk integrering av digitala färdigheter. Det krävs ytterligare ansträngningar för att helt och hållet anpassa utbildningsprogrammen och läroplanerna till arbetsmarknadens behov, särskilt med tanke på megatrender som ökad digitalisering och automatisering samt övergången till en klimatneutral ekonomi. Det är viktigt att ansträngningarna fortsätter, särskilt i dagens situation med ökad digitalisering och utbredd användning av AI. När Cedefop nyligen analyserade jobbbannonser på nätet i EU-medlemsstaterna såg man att andelen lediga tjänster förefaller ha ökat inom yrken som är beroende av fysisk närvaro, manuell expertis och tillämpad teknisk kompetens, exempelvis ingenjör, maskinmekaniker, byggarbetare och transportarbetare²⁶. Det tyder på att det visserligen är viktigt att förvärva digitala färdigheter och AI-färdigheter för att hålla jämna steg med förändringarna på arbetsmarknaden, men att efterfrågan på vissa yrken som kräver yrkesutbildning kvarstår trots den ökade användningen av AI.

Länder runtom i EU har intensifierat sina ansträngningar för att se till att de studerande får gedigna grundläggande färdigheter inom alla yrkesutbildningar. Genomförandet är emellertid fortfarande ojämnt, och många studerande påbörjar och lämnar fortfarande yrkesutbildning med bristande läs- och skrivkunnet, räkneförmåga, naturvetenskapliga kunskaper, digitala färdigheter och medborgarfärdigheter, inklusive medie- och informationskunnet, vilka är avgörande både för anställbarheten och för att kunna ta en aktiv del i samhället. Samtidigt råder det brist på kvalificerade yrkeslärare och yrkesutbildare, särskilt sådana som kan införliva grundläggande färdigheter i yrkesutbildningen, vilket gör det svårare att tillhandahålla dessa på ett ändamålsenligt sätt. Bevis från Pisa tyder också på att många som börjar på en yrkesutbildning har sämre grundläggande färdigheter än jämnåriga som går en studieförberedande gymnasial utbildning²⁷. I de länder där jämförelser kan göras har

²⁶ Cedefop (2026), "Reverse gear: how AI is bringing vocational occupations back", på: <https://www.cedefop.europa.eu/sv/news/reverse-gear-how-ai-bringing-vocational-occupations-back>.

²⁷ OECD (2023), *Education at a glance 2023: OECD indicators*, Paris: OECD Publishing, på: <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>.

studerande på yrkesutbildningsprogram ofta betydligt sämre resultat än jämnåriga som genomgår studieförberedande utbildning, ibland av skäl såsom tidig uppföljning.

Framstegen är dessutom fortfarande ojämna när det gäller att tillhandahålla färdigheter inom vetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (de s.k. STEM-ämnena). Inom yrkesutbildning på medelhög nivå i EU deltar endast 36,3 % av alla studerande i STEM-program, vilket är 8,7 procentenheter under det föreslagna EU-målet för 2030 på minst 45 %. När det gäller yrkesutbildning i STEM-ämnena läser de flesta studerande ingenjörsvetenskap, tillverkning eller byggnation. En stor del av dem som studerar STEM-ämnena i länder som Portugal, Malta, Polen och Italien läser informations- och kommunikationsteknik (IKT). Omvänt gäller att de som läser yrkesutbildningar i naturvetenskap, matematik och statistik utgör en mycket liten andel av de studerande på EU-nivå.

Trots att möjligheterna till arbetsplatsförlagt lärande och lärlingsutbildning har ökat rapporterar vissa länder en minskning eller ett begränsat antal lärlingar²⁸, till skillnad från tidigare perioder då bristen på platser var det största problemet. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att utöka lärlingsutbildning till att även omfatta vuxna deltagare och högre utbildning, men antalet inskrivningar är fortfarande begränsat. Det arbetsplatsförlagda lärandet inom yrkesutbildning är också mer utbrett på vissa områden (särskilt hälso- och sjukvård och jordbruk) än andra²⁹. Politiken skulle kunna göra mer för att hantera obalanser och glapp i efterfrågan på och utbudet av platser på dessa utbildningar samt investera i företagsinterna utbildares fortbildning inom pedagogik och stöd till studerande från utsatta grupper. Ett annat område som skulle kunna utvecklas ytterligare är samarbetet mellan yrkesutbildningen och industrin. Detta skulle kunna öka både deltagandet i lärlingsutbildning och anpassningen mellan yrkesutbildningens innehåll och de färdigheter som efterfrågas på arbetsmarknaden.

Länderna har visat sitt engagemang för att öka flexibiliteten och utvecklingsmöjligheterna inom yrkesutbildning (prioritering 2) liksom för att öka möjligheterna till kompetensutveckling och omskolning, men många initiativ befinner sig fortfarande på förberedelsestadiet. Denna flexibilitet främjas genom antagandet av strategier baserade på utbildningsresultat, modulindelning av läroplaner och program, införande av mikromeriter och partiella kvalifikationer samt ökade möjligheter till validering och erkännande av utbildningsresultat som har förvärvats utanför formella system. Länderna håller på att diversifiera lärandesätten genom att stärka infrastrukturen för digitalt och blandat lärande och utforska banbrytande utbildningsteknik såsom virtuell verklighet och AI. En sådan integrering av ny teknik i yrkesutbildningen kan göra mycket för att minska klyftan mellan tillhandahållandet av utbildning och den föränderliga arbetsmarknaden, men det finns

²⁸ Länder som DE, FR, IT och AT rapporterar en minskning eller begränsat utnyttjande av lärlingsplatser inom vissa sektorer. EL, HU, CZ och RO är också bland de länder där införandet av arbetsplatsförlagd utbildning, inklusive lärlingsutbildningar, går långsamt.

²⁹ Europeiska kommissionen (2025), *Education and training monitor 2025: Comparative report*, Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, på: <https://op.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/30c1ccaa-bfdd-11f0-a612-01aa75ed71a1>.

Det finns europeiska öppenhetsverktyg som syftar till att öka arbetsgivares och andra intressenters förståelse av yrkesutbildningen. Bland de viktigaste slutsatserna från utvärderingen av den europeiska referensramen för kvalifikationer 2024 var att referensramen utgör en väletablerad referenspunkt som är allmänt accepterad bland institutioner som arbetar med kvalifikationer³². Den europeiska referensramen för kvalifikationer och till denna kopplade nationella referensramar för kvalifikationer är viktiga verktyg för att göra yrkesutbildningskvalifikationer mer transparenta inom och över gränserna i fråga om nivå och innehåll. Europass, ett EU-verktyg för karriärutveckling och livslångt lärande, hjälper studerande på yrkesutbildningar att presentera sina kvalifikationer och färdigheter, även i samband med arbetskraftens rörlighet. Det ojämna genomförandet av dessa instrument gör det emellertid svårare att uppnå EU-omfattande transparens och förståelse när det gäller kvalifikationer och färdigheter. En av lärdomarna från 2024 års utvärdering av Europass var att dataanalysen och AI-användningen i samband med Europass skulle kunna utvecklas ytterligare och på så sätt bidra till att minska kompetens- och arbetskraftsbristen, som är särskilt stor i de yrken som kräver yrkesutbildning³³.

³⁰ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J. m.fl. (2025), *Supporting the digital transformation of vocational education and training*, Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, på: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

³² Europeiska kommissionen (2024), "European Commission publishes evaluations of Europass and the European Qualifications Framework", på: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/european-commission-publishes-evaluations-europass-and-european-qualifications-framework-2024-03-27_sv.

³⁴ Enligt de senast tillgängliga uppgifterna från undersökningen om vuxenutbildning (2022) ligger BG, EL, RO, PL, CZ, HR, SI, LT, CY, IT, PT, LV, ES, BE, MT, ET och LU fortfarande under EU-målet för 2025 om att 47 % av alla vuxna i åldern 25–64 ska ha deltagit i utbildning under de senaste tolv månaderna.

länderna. Detta ligger under EU-målet³⁵ om minst 60 % senast 2030. Det är viktigt att den fortsatta yrkesutbildningen tillgodoser alla vuxnas lärande- och utvecklingsbehov. Dessutom skulle ett fortsatt genomförande av livslång vägledning, validering av tidigare lärande, mikromeriter och partiella kvalifikationer, tillsammans med välutformade incitament för både enskilda och arbetsgivare, kunna öka deltagandet och stödet till studerande. Det är också mycket viktigt att övervaka deltagandet och säkerställa synergieffekter och samordning mellan olika utbildningsanordnare.

Det har gjorts vissa framsteg i fråga om att främja innovation och tillväxt och förbereda studerande inför en digital och en grön omställning (prioritering 3). Vissa länder håller på att modernisera infrastrukturen för yrkesutbildning genom att investera både i digitala plattformar för utbildning och lärande och i fysiska lokaler³⁶ för att anpassa dem till industrins aktuella behov. Här ingår investeringar i IKT-infrastruktur och modern utrustning samt integrering av avancerad teknik i yrkesutbildningen. Stödet till yrkeskunskapscentrumen är fortfarande begränsat men håller på att öka tack vare inrättandet av nya centrum eller utveckling av befintliga sådana, i många fall genom EU-stöd och EU-finansiering.

Av en nyligen genomförd analytisk rapport om ett antal Erasmus+-projekt för yrkeskunskapscentrum framgår att dessa kan fungera som strukturella möjliggörare för omvandling av yrkesutbildningen, exempelvis genom innovation inom undervisning och lärande, anpassning av yrkesutbildningen till arbetsmarknadens behov och kompetensbehoven och stärkt samarbete mellan viktiga intressenter. För att ytterligare initiativet ska fortsätta att utvecklas och få större genomslag innehåller rapporten vissa rekommendationer om offentliga myndigheters engagemang och ökad delaktighet för studerande och arbetstagare, samt om diversifiering av finansieringen, stärkta kopplingar till andra initiativ och organ – såsom kompetenspakten och rådgivande kommittén för yrkesutbildning – skalning av pedagogisk innovation och en balanserad integrering av digitala och gröna färdigheter i alla delar av ekonomin.

Medlemsstaterna har vidtagit åtgärder för att säkerställa att yrkesutbildning är ett attraktivt val baserat på ett modernt och digitaliserat tillhandahållande av kompetens (prioritering 4). Trots att länderna har gjort ansträngningar och vidtagit riktade åtgärder anses yrkesutbildning fortfarande mindre prestigefull än allmän och akademisk utbildning, vilket förblir ett stort hinder för ökat deltagande både i grundläggande och fortsatt yrkesutbildning. Att stödja innovation och internationalisering kan vara en viktig del av att öka yrkesutbildningens attraktionskraft. Den positiva bilden av yrkesutbildning och dess attraktionskraft kan också stödjas ytterligare genom riktad information om dess fördelar och sysselsättningsutsikterna för utexaminerade. Detta skulle kunna omfatta medvetandehöjande kampanjer, deltagande i internationella kompetenstävlingar, livslång vägledning och rörlighetsmöjligheter.

³⁵ Målet härrör från rådets slutsatser om en förnyad europeisk agenda för vuxenlärande 2021–2030. Se även handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

³⁶ AT, BE-NL, BG, CY, DE, DK, EL, HU, LT, LV, PL, PT och SI rapporterar framsteg inom åtgärder för modernisering av infrastrukturen i sina nationella genomförandeplaner.

Länderna har arbetat för att stödja yrkeslärare och yrkesutbildare, men yrkets låga status fortsätter att sätta press på yrkesutbildningssystemen. Medlemsstaterna har bland annat vidtagit åtgärder för att utöka yrkesutbildningsprogrammen till högre kvalifikationsnivåer (EQF-nivå 5–8), förbättra övergångsmöjligheterna mellan yrkesutbildning och högre utbildning samt investera i kontinuerlig fortbildning för yrkeslärare och yrkesutbildare. Det finns emellertid bevis som tyder på att det saknas systemiska strategier för att tillgodose lärarnas och utbildarnas komplexa lärandebehov, såsom systematisk övervakning av deras yrkesmässiga utveckling när det gäller innehåll och inverkan på undervisningsmetoderna.

Att öka lärarnas och utbildarnas färdigheter och kompetens skulle kräva systemisk och mångfasetterad kontinuerlig fortbildning. Denna är i nuläget ofta obalanserad och omfattar inte alla områden. För att ta itu med lärarbristen och förbättra yrkets status skulle länderna kunna sträva efter att förenkla vägarna in i undervisning, underlätta validering och erkännande av kvalifikationer, förbättra arbetsvillkoren och ändra lönenivåerna, utforska svängdörrar mellan yrkesarbete och undervisning – inklusive modeller för ”blandade lärare” som hittills inte har utforskats i någon större utsträckning – samt tillhandahålla mångsidiga och tillräckliga möjligheter till yrkesutveckling, inklusive praktikplatser hos företag och exponering för internationella erfarenheter genom möjligheter till rörlighet för personal. Herningförklaringen innehåller även en uppmaning om att ta större hänsyn till lärares och utbildares psykiska välbefinnande, ett område som inte har undersökts tillräckligt.

Trots att framstegen med att främja lika möjligheter och könsinkluderande yrkesutbildningssystem (prioritering 5) är blygsamma, vidtar länderna riktade åtgärder för utsatta grupper. Erasmus+ stöder utvecklingen av generella färdigheter, såsom kommunikation, anpassningsbarhet och interkulturell kompetens, genom rörlighet för studerande och personal inom yrkesutbildning, samarbetspartnerskap och verksamhet för kapacitetsuppbyggnad. Samtidigt finns det färre tecken på framsteg när det gäller könsinkludering och motverkande av könsstereotyper när det kommer till yrkesval. Bristen på en jämn könsfördelning och underrepresentationen av kvinnor inom STEM-ämnena naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik samt inom yrkesutbildning får stora konsekvenser på arbetsmarknaden, såsom ihållande kompetensbrist, begränsad ekonomisk produktivitet och ökad strukturell ojämlikhet i sysselsättning och löner. Att ta itu med inkludering i yrkesutbildningen är avgörande för att säkerställa att utsatta grupper (t.ex. långtidsarbetslösa, personer med funktionsnedsättning och unga som inte studerar) kan få en relevant och lämplig utbildning så att de står väl rustade för att ta sig in på arbetsmarknaden, vilket skulle öka den totala sysselsättningsgraden och produktiviteten samt minska fattigdomen. För att säkerställa inkludering krävs ändamålsenliga yrkesutbildningssystem som tillhandahåller riktat stöd anpassat till behoven hos de studerande, stärkta kopplingar till stabila arbetstillfällen av hög kvalitet och större möjligheter till inkluderande arbetsplatsförlagt lärande.

Länder som satsar på kvalitetssäkring i yrkesutbildningen (prioritering 6) har också gjort vissa framsteg. Ungefär hälften av länderna har tagit fram nya strategier för att anpassa de nationella kvalitetssäkringssystemen till Eqavet-prioriteringarna, stärka yrkesutbildningsanordnarnas självbedömning (t.ex. interna utvärderingsprocesser,

kontinuerlig förbättring och återkoppling) och öka intressenternas delaktighet i styrningen. Kontinuitet och större investeringar är avgörande för att uppnå målen inom denna prioritering liksom för att frigöra deras fulla potential för studerande och yrkesutbildningssystem.

Arbetsmarknadens parter har en central roll i styrningen och genomförandet av yrkesutbildningspolitiken och bidrar till utformning av politik och läroplaner, kvalitetssäkring, finansieringsbeslut och yrkesvägledning. Deras roll i genomförandet av åtgärderna skulle kunna utökas ytterligare, med full respekt för arbetsmarknadens parter självständighet. Det gäller särskilt kompetensinventering och identifiering av kompetensbehov, tillhandahållande av lärlingsutbildningar och sysselsättningsmöjligheter för utsatta grupper, omskolning och kompetensutveckling samt erkännande och validering av icke-formellt och informellt lärande.

4. Slutsats

Rapporteringen om genomförandet av rådets rekommendation om yrkesutbildning från 2020 i medlemsstaterna visar på en blandning av framsteg och seglivade problem som illustrerar yrkesutbildningens potential och dess svagheter när det gäller att driva på en inkluderande och hållbar utveckling som är nära anpassad till arbetsmarknadens behov. Många medlemsstater har påbörjat viktiga reformer, i många fall med användning av det stöd och de finansieringsmöjligheter som EU erbjuder, men takten vad gäller modernisering och framsteg är ojämn. Det kvarstår brister i digitaliseringen, inbegripet integrering av teknik som AI, kompetensinventering, arbetsplatsförlagt lärande/lärlingsutbildning, kapaciteten hos yrkeslärare och yrkesutbildare samt yrkesutbildningens ihållande lägre status och svaga attraktionskraft som leder till kompetensglapp. För att så långt möjligt utnyttja yrkesutbildningens potential att stödja EU:s konkurrenskraft måste spetskompetens inom yrkesutbildningen och närmare partnerskap med företag och arbetsmarknadens parter främjas. Möjligheterna till rörlighet för studerande på yrkesutbildningar och internationaliseringen bör också stärkas. Ett annat område som bör uppmärksammas ytterligare är tillhandahållandet av grundläggande färdigheter och medborgarfärdigheter samt kompetens inom STEM-ämnena, vilket är avgörande för att göra utexaminerade från yrkesutbildningar mer anställbara³⁷ och säkerställa anpassning till arbetsmarknadens behov. Den kommande europeiska strategin för yrkesutbildning kommer att visa hur vi kan ta itu med alla dessa utmaningar.

³⁷ BDA (förbundet för tyska arbetsgivarorganisationer) (2025), *Für unsere Demokratie – Demokratiebildung entlang der Bildungskette*, på: <https://www.arbeitgeber.de>.